

## ОСНОВНІ ПРИЧИНИ МАСОВОГО ВСИХАННЯ ЛІСІВ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

*А. В. Вишневський, кандидат сільськогосподарських наук, доцент  
Житомирський національний агроекологічний університет  
м. Житомир, Україна*

Захист лісу від хвороб і шкідників є одним з найактуальніших питань лісового господарства України. Практика показала, що застосування лише винищувальних заходів не забезпечує ліквідації шкідливих організмів в лісах і не сприяє створенню біологічно стійких насаджень. Вони стають ефективними, коли проводяться в поєднанні з лісогосподарськими, біологічними, фізико-механічними, генетичними заходами і базуються на достовірних даних про стан осередків.

Збільшення площ осередків хвороб і шкідників часто не очікувані і для самих лісівників, насамперед із-за відсутності або недостатнього рекогносцирувального нагляду та контролю за насадженнями. По цій причині в наших лісах є випадки пізнього виявлення осередків шкідників і збудників хвороб – уже по факту масового ураження лісів. До цього призводить запізніле проведення санітарних рубок, порушення термінів обробки сіянців у розсадниках, використання при посадці лісових культур уражених збудниками хвороб саджанців і подальший їх захист. Іноді масштаби цих явищ охоплюють великі території і потребують особливої і постійної уваги спеціалістів з лісозахисту.

Загальний лісопатологічний стан лісів Житомирщини у 2016 році залишався складним. Так, біля 7 % лісів знаходились під тиском негативних чинників навколишнього середовища, а саме: осередки шкідників лісу площа яких становить 7,8 тис. га; осередки хвороб лісу – 25,5 тис.га; негативні наслідки несприятливих кліматичних умов останніх років (сніголами, буревії) та лісових пожеж та інших факторів на площі понад 10 тис.га.

Площі розладнаних та загиблих насаджень у порівнянні з 2015 роком збільшились на 701 га або на 25 %, що дає підставу стверджувати про стійку негативну динаміку фітосанітарного стану лісів. Основними причинами, що призвели до розладнання деревостанів є: комплекс еколого-кліматичних факторів (КЕКФ) та негативна дія короїдів та офіостомових грибів – 2601 га або 84 %, хвороби лісу – 152 га або 7%, стихійні явища 170 га або 5 %, пожежі 52 га або 2 %, інші причини – 79 га або 3 %.

Частки основних лісоутворюючих порід у балансі розладнаних та загинувших насаджень наступні: сосна звичайна – 2675 га (91 %); ялина

європейська – 157 га (5%); ясен звичайний – 45 га (2 %); дуб звичайний 43 га (2 %); береза повисла – 14,1 га (0,5 %); вільха чорна – 20,5 га (0,7 %).

Як і в минулі роки, хвороби лісових насаджень залишаються одним із основних чинників, що погіршують загальний санітарний стан насаджень Житомирщини. Незважаючи на проведення санітарно-оздоровчих заходів площі осередків хвороб залишаються досить значними - 25552 га. Найбільшу частку від загальної площі хвороб займають коренева губка – 14000 га, трутовики осики – 3250 га, комплексна дія короїдів та офіостомових грибів – понад 2000 га, поперечний рак дуба – 1390 га, стовбурові гнилі – 1000 га, та інші 350 га.

За 2016 рік на території Житомирщини було проведено санітарних рубань суцільних на площі понад 3000 га та санітарних рубань вибіркового на площі близько 20000 га.

Найвагоміший фактор, що вплинув на санітарний стан лісових насаджень Житомирщини в 2016 році був тривалий бездощовий період, внаслідок якого різко понизився рівень ґрунтових вод, а в свою чергу і збільшилась площа ослаблених та всихаючих насаджень. Також значної шкоди лісовим насадженням завдала дія шквальних вітрів, що були зафіксовані в середині літа поточного року, на території північно-західних лісгоспів та лісові пожежі.

Результати недостачі вологи, внаслідок тривалого бездощового періоду можна спостерігати рівномірно по всій території області. Всихання проявляється на не великих площах, ймовірно це є результатом характеру рельєфу та мікроклімату де проходить всихання. Протягом 2016 року близько 340 га насаджень загинули внаслідок пониження та коливання рівня ґрунтових вод.

Ефективний захист лісу можливий лише при використанні всієї системи організаційних, науково-технічних, правових і інших заходів, які передбачають одночасне створення умов, несприятливих для патологічних факторів у поєднанні з методами регулювання чисельності шкідливих організмів до безпечного рівня.

Потрібно й надалі проводити моніторинг та оцінку санітарного стану лісів Житомирської області з метою встановлення основних збудників хвороб та шкідників, що дозволить більш ефективно проектувати та проводити санітарно-оздоровчі заходи.